

Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым
Министрлігі

Ахмет Байтұрсынов
атындағы
Қостанай мемлекеттік
университеті

Министерство образования
и науки Республики
Казахстан

Костанайский
государственный
университет имени
Ахмета Байтұрсынова

Байтұрсынов оқулары

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛДАРЫ

Байтұрсыновские ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

Baitursynov readings

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND RESEARCH CONFERENCE
CONTENT

1-інші бөлім

Қостанай, 2018 ж.

ӘОЖ 001:378 (063)
КБЖ 72+74.58
Б20

Редакциялық кеңес:

Валиев Х.Х., техника ғылымдарының докторы, профессор, **Жарлығасов Ж.Б.**, ауыл шаруашылық ғылымдарының кандидаты, доцент, **Ким Н.П.**, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, **Әбсадықов А.А.**, филология ғылымдарының докторы, **Кушнир В.Г.**, техника ғылымдарының докторы, **Колдыбаев С.А.**, философия ғылымдарының докторы, профессор, **Жиентаев С.М.**, экономика ғылымдарының докторы, профессор, **Айтмұхамбетов А.А.**, тарих ғылымдарының докторы, **Найманов Д.К.**, ауыл шаруашылық ғылымдарының докторы, профессор, **Тегза А.А.**, ветеринария ғылымдарының докторы, профессор, **Галия Замаратская**, философия докторы (PhD) доцент, **Зоя Микниене**, философия докторы (PhD), **Шерязов С.К.**, техника ғылымдарының докторы, профессор, **Коваль А.П.**, экономика ғылымдарының кандидаты

Редакционный совет:

Валиев Х.Х., доктор технических наук, профессор, **Жарлығасов Ж.Б.**, кандидат сельскохозяйственных наук, доцент, **Ким Н.П.**, доктор педагогических наук, профессор, **Абсадықов А.А.**, доктор филологических наук, **Кушнир В.Г.**, доктор технических наук, **Колдыбаев С.А.**, доктор философских наук, профессор, **Жиентаев С.М.**, доктор экономических наук, профессор, **Айтмұхамбетов А.А.**, доктор исторических наук, **Найманов Д.К.**, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, **Тегза А.А.**, доктор ветеринарных наук, профессор, **Галия Замаратская**, доктор философии (PhD), **Зоя Микниене**, доктор наук **Шерязов С.К.**, доктор технических наук, профессор, **Коваль А.П.**, кандидат экономических наук

Editorial board:

Doctor of Technical Sciences, Professor **Valiyev Kh.Kh.**, Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor **Zharlygassov Zh.B.**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor **Kim N.P.**, Doctor of Pedagogical Sciences **Abssadykov A.A.**, Doctor of Technical Sciences **Kushnir V.G.**, Doctor of Philosophical Sciences, Professor **Koldybayev S.A.**, Doctor of Economical Sciences, Professor **Zhientayev S.M.**, Doctor of Historical Sciences **Aitmukhambetov A.A.**, Doctor of Agricultural Sciences, Professor **Naimanov D.K.**, Doctor of Veterinary Sciences, Professor **Tegza A.A.**, Associated Professor, PhD **Galia Zamaratskaia**, PhD **Zoya Mikniene**, Doctor of Technical Sciences, Professor **Sheryazov S.K.**, Candidate of Economical Sciences **Koval A.P.**

Б 20 «Байтұрсынов оқулары - 2018» бөлім- «Жаңа өнеркәсіптік революция жағдайындағы адам капиталының сапасы» тақырыбында 2018 жылдың 19-20 сәуіріндегі Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары - казакша, орысша, ағылшынша = «Байтұрсыновские чтения - 2018» на тему «Качество человеческого капитала в условиях новой промышленной революции»: Материалы международной научно-практической конференции 19-20 апреля 2018 года – на казахском, русском, английском языках = «Baitursynov Readings - 2018» - part 1 - on the topic: «Quality of Human Capital during New Industrial Revolution». Content of the International Scientific and Research Conference, the 19-20th of April, 2018 - in Kazakh, Russian and English.

ISBN 978-601-7955-21-2

«Жаңа өнеркәсіптік революция жағдайындағы адам капиталының сапасы» тақырыбындағы 2018 жылдың 19-20 сәуіріндегі Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары ұсынылған.

Жинақта қазіргі мемлекет пен қоғам дамуының қоғамдық - әлеуметтік, құқықтық және саяси аспектілері, гуманитарлық ғылымдардың басымдық берілетін бағыттары, жаһандану жағдайындағы Қазақстан экономикасының ғылыми-технологиялық дамуы және құрылымдық модернизациясы, мал шаруашылық технологиясы және ветеринария дамуының жетістіктері мен болашағы, сонымен бірге ауыл шаруашылығы, жаратылыстану, инженерлік және ақпараттық ғылымдардың стратегиялық даму бағыттары бойынша ғылыми мақалалар ұсынылған.

Жинақтың материалдары ғылымдар мен жоғары оқу орындарының оқытушыларына, магистранттар мен студенттерге пайдалы болуы мүмкін.

В данном сборнике представлены материалы Международной научно-практической конференции «Байтұрсыновские чтения - 2018» на тему: «Качество человеческого капитала в условиях новой промышленной революции»: Материалы международной научно-практической конференции 19-20 апреля 2018 года в Костанайском государственном университете имени А.Байтұрсынова.

В сборнике представлены научные статьи по общественно-социальным, правовым и политическим аспектам развития современного государства и общества, приоритетным направлениям развития гуманитарных наук, структурной модернизации и научно-технологическом развитии экономики Казахстана в условиях глобализации, достижениям и перспективам развития ветеринарии и технологии животноводства, а также по стратегическим направлениям развития сельскохозяйственных, естественных, инженерных и информационных наук.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям высших учебных заведений, магистрантам и студентам. The digest includes materials of the International Scientific and Research Conference "Baitursynov Readings - 2018" on the following topic: "Quality of Human Capital during New Industrial Revolution", that took place on 19-20th of April, 2018 in A. Baitursynov Kostanay State University.

The digest includes scientific articles on social, legal and political aspects of development of modern state, society, priority directions of humanitarian sciences, structural modernization, scientific and technological development of the economy of Kazakhstan in conditions of globalization, achievements and possibilities in development of veterinary and technology of cattle breeding, as well as on strategic directions of development of agricultural, natural, engineering and information sciences.

Materials of the digest may appeal to scientists, academicians, students, master students.

ӘОЖ 001:378 (063)
КБЖ 72+74.58

Авторлардың пікірі редакциялық кеңес көзқарасына сәйкес болмауы мүмкін. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды. Тапсырылған материалдар және ақпаратты көшіргені үшін жауапкершілік авторларға жүктелген. Материалдарды қайта басып шығаруда конференция материалдарына сілтеме жасау міндетті = Мнение авторов не всегда отражает точку зрения редакции. Рукописи не рецензируются и не возвращаются. За достоверность предоставленных материалов и степень заимствований ответственность несет автор. При перепечатке материалов ссылка на журнал обязательна = Opinions of authors may not always coincide with the opinions of editors. Manuscripts are not censored or recalled. Authors are responsible for the adequacy of the information and degree of borrowing provided. If reprinting of the content is to take place, a reference to the conference content is obligatory.

ISBN 978-601-7955-21-2

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

ЖАЗЫКБАЕВА Г.К.	ИНФЛЯЦИЯ — РАЗНОСТОРОННИЙ ФАКТОР ЭКОНОМИКИ.....	129
ИСИРГЕПОВА Д.Б. ТУРЕЖАНОВ С.У.	ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЯСАТТЫ ЖЕТІЛДІРУДІҢ МЕХАНИЗМДЕРІ.....	135
КАЛКАБАЕВА А.Е. ЕСІМХАН Г.Е.	ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ: ТӘЖІРИБЕ, ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ЖЕТІЛУДІ БАҒЫТТАУ	138
КЕМИНА Е.Ю. КУЖЕМРАТОВА С.С. ЖУСУПОВА Г.Б	ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НАЛОГОВОЙ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ	143
КЕНЖЕБЕКОВА Д.С. ЛЫСЕНКО Ю.В.	МЕТОДИКИ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА, ПРИМЕНЯЕМЫЕ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ.....	147
КУРМАНГАЛИЕВА А.К. АЛТЫНБЕКОВА А.Ж. ГАЛИЕВА Р. С.	ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УЧЕТА ГОТОВОЙ ПРОДУКЦИИ.....	154
ЛЕСОВА А.М. САРТАНОВА Н.Т.	ВТО КАК ВАЖНЫЙ АСПЕКТ МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНТЕГРАЦИИ....	160
МАЙКОПОВА Г.С. АБЖАНОВА А.К.	АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ӨНІМДЕРІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖӘНЕ ҚАЙТА ӨНДЕУ, ӨНДІРІС ЖҮЙЕСІНДЕГІ КООПЕРАЦИЯНЫҢ ДАМУЫНЫҢ ӨЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	163
МАЙКОПОВА Г.С. КАЙЫРБАЕВА Г.К.	АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫҢ ДАМУЫ.....	165
MISHULINA O.V. MAKSUT A.R.	THEORETICAL BASICS OF STRATEGIC MANAGEMENT IN THE SYSTEM MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION.....	168
МУРАТОВА Д. Д.	ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В КАЗАХСТАНЕ.....	172
МУСИН Н.Ж. КЕНЖЕБЕКОВА Д.С.	КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ.....	175
МУСИН Н.Ж. НАУРЗБАЕВ Б.Т.	БӘСЕКЕГЕ ҚАБИЛЕТТІ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУЫДАҒЫ ШЕТЕЛ ЕЛДЕРІНІҢ ТӘЖІРИБЕСІ.....	178
SARTANOVA N.T.	FEATURES OF FUNCTIONING OF INSTITUTES OF THE BUDGET SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN TAKING INTO ACCOUNT THE EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES.....	180
СЕЙТОВА Г.Т. СЕРГЕИЧЕВА И.А.	ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ.....	184
СУЛЕЙМЕНОВА С.Е. МОЛДАҒАЛИЕВА Н.Д.	КӘСІПКЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІҢ МӘНІ, ҚАҒИДАЛАРЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	187.
ТАСТЕМИРОВА Ж.А.	МЕТОДИКА АНАЛИЗА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ.....	190
ТУРЕЖАНОВ С.У. ГАЛИЕВА Р.	ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕХОДА КАЗАХСТАНА К МОДЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	196
УАКПАЕВА М.М.	АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ И СТРУКТУРЫ КАПИТАЛА КОМПАНИИ.....	202

Ұлттық жоғары реттеудің ерекше нысаны, мемлекеттік координациялық саясаттың бағыттарының бірі - Еуропалық қоғамдастықтың фермерлер ынтымақтастығын дамытуға қатысты бірыңғай аграрлық саясатының әсері. Кооперативтер еркін, ерікті, шарттық негізде өндірістің маңызды бөлігін жинауды, өңдеуді және өткізуді ұйымдастырады. Бұл мемлекеттік органдардың қаржы интерференциясын азайтуға көмектеседі. Олар үшін нашар ұйымдастырылған нарықтарда немесе бағаларды ұстап тұру үшін (импорт тапшылығы жағдайында) олардың өсуін қамтамасыз ету үшін, бір сәтте пайда болған қосымша тауарларды сіңіру керек [3].

Осылайша, экономиканың кооперативтік секторындағы бірқатар елдерде мемлекеттік кооперативтік саясаттың айырмашылықтары бар. Бұл айырмашылықтар кооперативтік қозғалыстың дамуының тарихи белгілеріне, халық шаруашылығының құрылымында кооперативтік секторды иеленетін орынға, қоғамның экономикалық, тарихи және әлеуметтік дамуындағы басым жағдайлар мен үрдістерге байланысты. Кооперативтік ұйымдардың қызметін ұлтүстілік реттеу негізінде Еуропалық Қоғамдастық кооперативтік маркетингі дамытуға қаржылық қолдау көрсетеді. Бұл бірыңғай аграрлық саясатты іске асырудың ажырамас бөлігі ретінде ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеу және маркетингі жетілдірудің бір бағыты болып табылады. Бұл бағыт ең ұтымды және ауыл шаруашылығының кең шеңберлерінің мүдделерін қанағаттандырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Файн Л.Е. Отечественная кооперация: исторический опыт. Иваново.
2. Югай А.М. и др. Положение о внутри хозяйственных Организационно-экономических отношении в кооперативах и акционерных сельскохозяйственных предприятий. М.: МСХА РФ. -1995.
3. Ткач А.В. Проблемы развития кооперации в АПК. Проблемы формирования аграрного рынка России. М.: МСХА РФ. - 1997.

ӘОЖ 330:338.436.33

АГРОӨНЕРКӘСІПТІК КЕШЕНДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫҢ ДАМУЫ

Майкопова Г.С.- экономика ғылымдарының кандидаты, доцент, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті

Кайырбаева Г.К. - экономика ғылымдарының магистрі, аға оқытушы, А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті

Мақалада нан қабылдау кәсіпорындарымен астық өндірушілердің экономикалық байланыстарын дамытудың ғылыми негізі қарастырылған.

Түйінді сөздер: агроөндірістік кешен, экономика, кәсіпорын, өнім.

Агроөнеркәсіптік кешендегі салааралық экономикалық байланыстардың дамуы экономикалық әдебиетте, әдетте, ауыл шаруашылық және өнеркәсіптік өндірісінің жоспарлы жақындасуы, байланыстыруы және біріктіруі ретінде берілетін агроөнеркәсіптік интеграцияның құрамдас бөлігі болып табылады.

Мүшелердің экономикалық мүдделеріне сай жасалған агроөнеркәсіптік қалыптастырулардың айтарлықтай санының сәйкессіздігі, экономикалық реформалар жағдайларында, олардың көпшілігі өмірге қабілетсіз екеніне себеп болды.

Заманауи кезеңде мұндай бірлестіктер өзгерген экономикалық жағдайдың, АӨК басқа саладағы ұйымдардың, реформаланған өнеркәсіптік, ауыл шаруашылық кәсіпорындардың сыртқы инвесторлар, меншіктенуші мүдделерінің әсерінен қалыптасады. Бұл қалыптастырулар басты кәсіпорын (компания) басқа кәсіпорындардың (компаниялардың) қызметін басқаратын немесе оны бақылайтын корпорациялармен түсінілетін холдингтер немесе холдинг типті бірлестіктер атауын алды.

Өздеріңіз білетіндей, қоғамдық еңбек бөлінісі дербес және жекеше пайдалану салаларға қоғамдық өндірісті дифференциациялаумен сипатталады. Бұл функцияларды жүзеге асыратын салаларды шығару кезінде ауыл шаруашылық, оның ресурстық қамтамасыз ету мен өнімдерді жасау арасындағы технологиялық және экономикалық байланыстардың бастапқыда болған кезде, бұл байланыстар салалықтан салааралыққа ауысты[1].

Қоғамдық еңбек бөлінісі дамуының жоғары деңгейіне қол жеткізуде, өртүрлі салалар арасындағы технологиялық және экономикалық қарым-қатынастар өседі, ал еңбектің әр түрлі саладағы түрлері кооперацияның бірыңғай жүйесінің буындарына айналады.

Ауыл шаруашылығы өнімдерін өңдеудегі, өндірістегі еңбек бөлінісінің дамуымен байланысты экономикалық қатынастар және олардың өндірістік қызмет көрсетуі, бастапқыда, қайта өңдеуші өнеркәсіптік кәсіпорындарын даралауымен, содан кейін ауыл шаруашылығы өндірісін қарқындету және шоғырландыру әсерімен, әр түрлі нысандарда жүзеге асырылған және агроөнеркәсіптік интеграция атауына ие болған ауыл шаруашылығымен жалпы артушы бірлестігі ретінде сипатталды.

Алайда, осындай салааралық экономикалық қарым-қатынастар мөнін кең түсінуі бұл процесстің шегінен шығып кетеді. Өлбетте, агроөнеркәсіптік интеграция өзге де салаларда жүзеге асырылатын қарастырылып отырған кешеннің түпкі өнімін бөлу, айырбастау және тұтыну бойынша барлық қарым-қатынастарын қамтымайды.

АӨК салаларындағы өзара қарым-қатынас жүйесінде орталық орын оның өндірістік байланыстарына тиесілі. Оларға басқа салааралық кешендерден материалдық – техникалық ресурстар жеткізілімдері, өңдеу өнеркәсібіне ауыл шаруашылығынан шикізаттар жеткізілімі және ауыл шаруашылығындағы осы салалардың негізгі және қосалқы өнімнің бөлімдері жатады. Агроөнеркәсіптік кешеннің өндірістік байланыстары өте әр түрлі, өйткені, АӨК оның құрамына кіретін салалардың елеулі санымен ерекшеленеді.

Өндірістік байланыстар бір мезгілде экономикалық болып табылады. Алайда, экономикалық байланыстардың түсінігі, өндірістікке қарағанда кеңірек. Осылайша, сауда саласына, халыққа өндірістік кәсіпорындармен соңғы өнімдерді іске асыру өндірістік байланыстарға жатпайды.

Сондай-ақ, дамыған елдердің тәжірибесін ескере отырып, өңдеу өнеркәсібінің дамуына қарай ауыл шаруашылығы өнімдерінің артушы бөлігі, оның ішінде өз саласында өндірістік және жеке тұтынуға арналғандар сауда саласы арқылы жүзеге асырылады деп болжауға болады. Осылайша, ауыл шаруашылығы үшін агроөнеркәсіптік кешен шегінде артушы тұйықтық байланысы төн, осыған байланысты, олардың ұдайы өндірістік процесін қамтамасыз етудегі мәні артуда.

Салыстырмалы ұзақ кезеңде, жиырмасыншы жылдары басталған, әсіресе белсенді түрде алпысыншы жылдан бастап жүзеге асырылған агроөнеркәсіптік интеграцияның экономикалық мәселелер ғылымындағы өзірлеулері әдебиетте салааралық экономикалық қарым-қатынастарының ең маңызды аспектілері көрсетілген. Сонымен қатар, қоғамдық еңбек бөлінісінің сол немесе өзге деңгеймен интеграциялық процестерді дамытудың өзара байланысы өте толық сипатталған.

Өңдеу өнеркәсібінде, әсіресе, кең таралған тәртіп негізінде акциялардың бақылау пакеттерінің иелері болып табылатын еңбек ұжымдарының мүдделерін іске асыруға, шаруашылық тәуелсіздік алуға және өздері үшін жұмыс жасауға ұмтылды.

Қазіргі заманғы жағдайларда, көлемді кеңейту және одан да көп мөлшерде өндіріс құралдарын өнеркәсіппен жеткізетін ассортиментті кеңейту қажеттілігі туындайды. Олардың барлық өсіп келе жатқан ауқымдарда қолдануы жеткізу және пайдалануды (материалдық – техникалық жабдықтау, техниканы жөндеу, құрылыстармен құрылғыларды салу және жөндеу, электр беру желілеріне қызмет көрсету, агрохимиялық немесе мелиорациялық қызмет көрсетуді) қамтамасыз ететін арнаулы салаларды құру қажеттігін туғызады.

Ауыл шаруашылығының өнеркәсіппен байланыстары жаңа техникалық және технологиялық негізде өндірісті қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты ғана емес, сонымен қатар өнімді пайдалануға байланысты өседі[2].

Ауыл шаруашылығы мен өндіріс құралдарын жеткізетін және өнімін қайта өңдейтін өнеркәсіп салаларының топтары арасындағы байланыс мазмұнының даму сипаты бірдей емес.

Жекелеген экономистер, халықтық-шаруашылық деңгейде салааралық өзара әрекеттестіктің жалпы экономикалық тетігі салалар арасындағы теле-теңдікке қол жеткізу үшін жеткілікті деген оймен, АӨК рәсімдеу және оны жоспарлы басқару объектісі ретінде бөлу қажеттілігінің болмайтыны туралы өз көзқарасын айтқан. Олардың пікірінше, жекелеген буындар арасындағы қалыптасқан функционалдық байланыстарды ұйымдастырушылық рәсімдеудің болмауы, олардың жетілдіруі және дамуына кедергі болмады.

Алайда, кез-келген жүйе өздерінің ішкі заңдарымен ұмтылатын теңгерімділік-бұл оны тиімді дамыту үшін өлі жеткілікті шарт емес. Элементтер жүйесін, жергілікті салалық мүдделерінің өлсіреуін және халық шаруашылығы мүдделерінің күшейтуін қамтамасыз ететін экономикалық әдістермен құрайтындардың өзара әрекеттерін мақсатты реттеу арқылы түпкі мақсатқа қол жеткізуге қызметтің тұрақты бағдарлануы қажет.

Осыған байланысты, АӨК қалыптастырудың әдістемелік бастапқы нүктесі ретінде салааралық технологиялық және экономикалық байланыстардың сипатын айқындайтын ақырғы мақсаты шығады деп айтуға негіз бар. Ауылшаруашылығы қатынастарын дамытуда АӨК қалыптастыру – бұл байланыстардың тереңдігі мен дәйектілігімен сипатталатын жаңа сапаның көрінісі. Ауылшаруашылығының «агроөнеркәсіптік кешен» санатының мазмұнын сипаттайтын халық шаруашылығының басқа

салаларымен қатынастардың өндірістік-экономикалық аумақтық жүйесі дамудың ұзақ үрдісінің нәтижесі болып табылады.

Агроөнеркәсіптік кешендегі салааралық қарым-қатынастарды дамыту жолындағы маңызды кезеңі 60-жылдардың аяғы мен 70-жылдардың басында агроөнеркәсіптік кәсіпорындар мен бірлестіктерді жаппай құру болды.

Алайда, елдегі АӨК дамуы мемлекеттік жоспарлар мен жоғары органдардың қаулыларына сәйкес жүзеге асырылғандығына байланысты, объективті экономикалық жағдайларға қарамастан агроөнеркәсіптік интеграцияның ұйымдастырушылық нысандарын жасауды түрде жасауға мәжбүр болды, бұл жекелеген салалар арасындағы елеулі айырмашылықтарға алып келді және тұтыну нарығында жағымсыз әсер етті.

Ауылшаруашылығының мамандануы мен шоғырлануы негізінде салааралық қарым-қатынастарды жақсарту міндеттері материалдық-техникалық ресурстардың жетіспеушілігінен ғана емес, сонымен бірге шаруашылықты жүргізудің экономикалық механизміндегі кемшіліктердің салдарынан шешілмеді. Сол себепті де, созылмалы арттақалуын болдырмау мақсатымен өңдеуші өнеркәсіпті кешенді жабдықтау бойынша жоспарланған шараларды жүзеге асыру ұқсас себептермен мүмкін болмады.

АӨК ақырғы өнімін өндіру, өңдеу және сату арасындағы қарым-қатынастардың өзара тиімді жағдайларға негізделген жетілмеуі шикізат пен өнім сапасын жақсарту қызығушылығының төмендеуіне, олардың шығындарының және көлік шығындарының артуына әкеледі.

Дамыған елдердің тәжірибесі АӨК нарықтық қатынастардың дамуы, негізінен, АӨК кәсіпорындар мен салалар арасындағы функционалдық байланыстардың тығыздығы мен тұрақтылығына ықпалымен қалыптасқан интеграциялық үдерістің ағымына тәуелді болатынын дәлелдейді.

Астық өндірісінен дайын өнімді сақтау мен қайта өңдеуге дейінгі технологиялық тізбектер қағидалары бойынша кәсіпорындарды біріктіретін холдинг түріндегі біріктірілген қалыптастыруларды қалыптастыру өңірлік азық-түлік нарықтарын дамыту және азық-түлік қауіпсіздігі мәселесін шешу үшін маңызды стратегиялық бағыт болып табылады. Бұл жағдайда, ауыл шаруашылығын қалыптастыру өндірістің табиғи-климаттық жағдайлары және ауыл шаруашылығы өнімдері нарығының апаттылығына, сондай-ақ, бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажеттігіне байланысты тәуекелді азайту мақсатымен интеграциялық байланысқа кіреді. Қазіргі уақытта, республикада холдинг типті біріктірілген құрылымдары, негізінен, Солтүстік Қазақстанның астық кешені құрылды және белсенді түрде жұмыс істейді.

Сонымен қатар, экономикаға және айтарлықтай шамада аймақтың өлеуметтік жағдайына холдингтердің оң әсерімен, олардағы қалыптасқан экономикалық қарым-қатынастар айқындалған қауіптерді қамтиды. Холдингтерді қалыптастырудың ықтимал теріс салдарларына ең жалпылама бағалау А.Ф. Серковқа жатады. Ол холдингтерге - кооперациялар (серіктестіктер) немесе шарттық интеграциялар және жұтылуларға тән қарым-қатынастардың нысандарын тексере отырып, кәсіпорындарды қалыптастыруға кіретін экономикалық дербестікті сақтау мен кеңейтуге мүмкіндік беретін аталған нысандар ішіндегі алғашқысының артықшылығын белгілеген.

Нарықтық қайта құрудың ең маңызды жетістігі аймақтар, облыстар мен аудандарды астық, ұн және нанмен тұрақты және үздіксіз қамтамасыз ету болып табылады. Нан, нан-тоқаш, макарон және ұн кондитерлік өнімдерінің ассортименті үнемі кеңейтіледі және жақсартылады. Дегенмен, ауыл шаруашылығы жануарлар мал басын айтарлықтай қысқарту салдарынан бағымдағы астық қажеттілігі төмендеді. Астық пен оны қайта өңдеу өнімдерінің бағасын реттеу механизмдері толығымен етелмеген. Астық нарығының инфрақұрылымы нашар дамыған, бірақ бірыңғай экономикалық жүйесін қалыптастырмайтын, жекелеген құрамдас бөлімдері бар. Астық нарығының тиімді жұмыс істеуі астық өндірушілер мен астық қабылдау кәсіпорындары арасындағы өзара тиімді экономикалық қарым-қатынастарды қалыптастырусыз мүмкін емес, олардың жиынтығы астық өндірушілері мен тұтынушылары арасындағы тұрақты байланысты қамтамасыз етеді және жылжытылуы, сақталуы және оңтайлы пайдалануына жәрдемдеседі. Оның негізгі элементтері болып: астықты сақтау, өңдеу және тасымалдаудың материалдық-техникалық базасы; астықты сатып алу және сатумен айналысатын сауда-саттық жүйесі; астық нарығының шаруашылық жүргізуші субъектілерінің қаржылық қызметін жүзеге асыратын банк және сақтандыру ұйымдары [3].

Дегенмен, астық өндірушілер мен нан қабылдау кәсіпорындар арасындағы экономикалық байланыстардың дамуына жеткіліксіз назарсалааралық және салаішілік пропорциялардың бұзылуына, тауар айналым уақытының арттыруына, үлкен ысыраптар және астықты тиімсіз пайдалануына және оның сапасының төмендеуіне әкеледі. Осының бәрі республиканың астық өнеркәсібінің дамуына теріс әсер етті. Астық кешені астықты өндірушілер мен тұтынушылар арасындағы экономикалық қатынастар көрінісінің негізгі аясы мен олардың экономикалық мүдделерін келісу болып табылады. Бір жағынан, бұл қатынастардың негізі болып астық пен өнімді қайта өңдеу ұсынысы, басқа жағынан, оларға деген сұраныста болады. Ең алдымен, мемлекеттік әсер объектісі астықты өткізу болса, бұл байланыста

өндірушілердің астықты сақтау, өңдеу және тасымалдауды жүзеге асыратын кәсіпорындармен экономикалық қарым-қатынастарын жетілдіру аса маңызды мағынасы болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Калиев Г.А. Актуальные проблемы развития АПК Казахстана // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана.
2. Стрелков Е.В. Проблемы формирования и регулирования современного зернового рынка в России. Теория и практика. М.: Хлебформ, 1997.
3. Шевчик П.П. Зерновой рынок Казахстана: состояние, проблемы и тенденции развития. В 2-х томах. Т.1 – Алматы, 1998.

УДК 658.5 (336.77)

**THEORETICAL BASICS OF STRATEGIC MANAGEMENT IN THE SYSTEM
MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION**

Mishulina O.V. – Dr.Sc. (Economics), professor of Department of management and business administration, A.Baitursynov Kostanay State University

Maksut A.R. – master student of 1 year magistracy, specialty 6M050700 - Management of A.Baitursynov Kostanay State University

The article summarizes the theoretical basics of strategic management in the organization's management system. It shows the emergence of strategic management, reveals its concept, basic functions and their implementation in the organization's management system. The system of strategic management and its stages are described.

Key words: system, management, organization, strategic management.

To date, strategic management is a fundamental pillar in the management of organizations. In the past, many organizations could successfully function, focusing mainly on daily work, on internal problems related to improving the efficiency of resource use in current activities. Acceleration of changes in the environment, the emergence of new requests and changing the position of the consumer, increasing competition for resources, the internationalization of business, the emergence of new unexpected business opportunities, opening up the achievements of science and technology, the development of information networks, the wide availability of modern technology, the changing role of human resources, and a number of other reasons led to a sharp increase in the importance of strategic management.

The purpose of the article is to generalize the essential characteristics of strategic management and its functions in the organization's management system. The object of research is strategic management as the basis of the organization's management system.

The term "strategic management" was introduced at the turn of the 60s-70s of the XX century in order to distinguish between the current management at the production level and the management carried out at the highest level. The need for such a distinction was caused by the transition to a new model of managing the development of an organization in a changing environment.

There are four factors-conditions that determine the relevance of strategic management [1, p.18]:

1. In the second half of the twentieth century, the number of tasks due to intra-firm and external changes has steadily increased. Many of them were fundamentally new and could not be solved based on the experience gained in the first half of the last century.
2. The multiplicity of tasks along with the expansion of the geographic scope of the activities of national economies led to further complication of management problems.
3. The role of the top management increased, while the set of managerial skills developed in the first half of the twentieth century, all the less corresponded to the conditions for solving the emerging problems.
4. The instability of the external environment increased, which increased the likelihood of strategic sudden changes, their unpredictability.

It was extremely important to use flexible management, which would ensure the adaptation of the company to a rapidly changing environment. Timely response to the emerging changes was achieved through strategic management of enterprise development. Practice shows that those organizations that implement integrated strategic planning and management are working more successfully and receive a profit significantly higher than the industry average.